

Kushniruk S.A.

Ph.D., Associate Professor,
Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv)

TEACHING GROUP ACTIVITIES AS AN EFFECTIVE FORM IN FUTURE COMPETITIVE TEACHERS TRAINING

Кушнірук С.А.

к.пед.н., доцент
НПУ імені М.П. Драгоманова (Україна, м. Київ)

ГРУПОВА НАВЧАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ДІЄВА ФОРМА ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

The using of different types in students' group scientific activities at seminars on pedagogy in university is presented; their role in formation of competitive future teacher is described.

Key words: *students, form of scientific activities, seminars, group learning activities, object, subject, elements, types and competitiveness.*

Розглянуто використання різних видів групової навчальної діяльності студентів на семінарських заняттях з педагогіки в університеті та її роль у формуванні конкурентоспроможного майбутнього вчителя.

Ключові слова: *студенти, форма навчальної діяльності, семінар, групова навчальна діяльність, об'єкт, суб'єкт, елементи, види, конкурентоспроможність.*

Однією з найважливіших передумов входження України до єдиного європейського освітнього простору є перехід від репродуктивної, авторитарної системи освіти до освіти інноваційного типу. Так, аналіз показників (ознак) якості освітнього процесу в Україні дозволяє констатувати, що всі новації освітньої галузі зорієнтовані на конкурентоспроможність майбутніх фахівців. Адже збільшення кількості компетентних конкурентоспроможних спеціалістів є важливим фактором соціально-економічного розвитку України. З іншого боку, розвиток конкурентоспроможної майстерності спеціалістів впродовж п'яти-шести років отримання двоступеневої (бакалавр-магістр) професійної освіти є ознаками його особистісно-професійного розвитку й успішної реалізації життєвих планів. Тому актуальним є впровадження у педагогічний процес ВПНЗ інноваційних технологій навчання, спрямованих на розвиток професійних компетенцій майбутніх учителів, їх конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг [1; 2; 5, с. 184–186; 9; 10].

Попри те, що групова робота вперше була використана ще у братських школах України і Білорусії, далі у школах Англії групову навчальну діяльність почав застосовувати І.Сандерсон, у Франції – Р.Косін, у Польщі – Р.Петриковський, К.Піотрович, у Закарпатті – О.Духнович (XIX ст.), але широкого впровадження у навчальний процес як загальноосвітніх навчальних закладів України, так і ВПНЗ вона не набула.

Саме тому метою даної наукової розвідки є висвітлення технології організації групових форм навчання студентів на семінарських та нетрадиційних заняттях.

Передусім, з'ясуємо сутність у сучасній дидактиці поняття «форма навчальної діяльності студентів». Більшість науковців визначають її як таку організацію студентів на окремих етапах аудиторного заняття або його часових відрізках, що характеризується певним типом взаємозв'язку між студентами і викладачем, особливостями керівництва їх пізнавальною діяльністю.

Групова навчальна діяльність – це така побудова роботи, де навчальна група поділяється для виконання того чи іншого завдання на малі групи по 4 особи. Завдання можуть бути для всіх малих груп однаковими або різними [3].

Оскільки групова робота є одним із видів навчальної діяльності студентів, тому й механізм її організації відображає основні закономірності загальної теорії діяльності. Отже: 1) існує процес виникнення, формування і закінчення групової навчальної діяльності; 2) її структурні компоненти можуть змінювати свої функції, трансформуючись одна в одну (наприклад, потреби конкретизуються в мотиви, дії можуть стати операцією і навпаки); 3) групова діяльність взаємопов'язана з фронтальною, індивідуальною, ігровою тощо; 4) вона виникає і складається у формі взаємостосунків між студентами. На основі загальної теорії діяльності групова навчальна діяльність може бути охарактеризована як сукупність її основних елементів: суб'єкта, об'єкта, активності як способу оволодіння суб'єкта об'єктом, знарядь, засобів та результату діяльності.

Об'єкт групової навчальної діяльності – усе, що нагромаджено людством у процесі пізнання, а також перетворення предметів довкілля.

Суб'єкт групової навчальної діяльності – малі групи студентів і викладач. У правильно організованому навчанні в центрі цієї діяльності перебуває особистість студента, його свідомість, ставлення до оточення та співучасників пізнавальної діяльності [8; 6, с. 106–107].

Загальна мета групової діяльності досягається завдяки спільним зусиллям окремих членів групи, тобто присутній груповий суб'єкт навчальної діяльності. Для такого виду навчальної діяльності безпосереднє спілкування студентів є одночасно і умовою, і результатом його здійснення.

Рушійні сили функціонування малих груп – це суб'єкт–суб'єктні стосунки, що виникають між її членами. Групова діяльність від початку й до кінця побудована на спільних діях і спілкуванні студентів. Вони опитують один одного, спільно працюють над виконанням завдань і вправ, перевіряють правильність виконання, оцінюють досягнуті результати навчання кожного члена групи. Відмінною рисою групової діяльності від попередньо розглянутих фронтальної та індивідуальної є можливість одержувати наукову інформацію не лише з підручників та від викладачів, а й один від одного.

Види і різноманіття групової навчальної діяльності. Залежно від дидактичної мети семінарського заняття можливі такі види групової навчальної діяльності: 1) групова навчальна діяльність на етапі вивчення нового навчального матеріалу; 2) групова навчальна діяльність на етапі розширення, закріплення і систематизації знань; 3) групова навчальна діяльність на етапі систематизації й узагальнення знань.

Розрізняють два основні види: 1) єдина (недиференційована) групова навчальна діяльність; 2) диференційована групова навчальна діяльність [7].

Єдина групова навчальна діяльність. Кожна група отримує завдання, загальні для всіх груп, але виконують їх у групі колективно, тобто поділяючи роботу між її членами так, щоб, об'єднавши отримані результати, розв'язати поставлені завдання. Тут яскравіше виділяються елементи колективної діяльності, оскільки для виконання завдань необхідна кооперація, а не лише взаємодопомога та контроль, розподіл етапів роботи. Контроль за ходом роботи груп здійснюється консультантом і викладачем. Групи формуються гетерогенного складу. Під час єдиної групової роботи студенти розв'язують частину спільного для всієї студентської групи завдання. Така робота обов'язково завершується колективним обговоренням, представленням, захистом виконаних завдань. Висновки й підсумки такого обговорення стають надбанням студентів з інших груп і фіксуються у письмовій формі всіма присутніми на занятті.

Цей вид групової діяльності доцільно використовувати на нетрадиційних заняттях, серед яких ефективними є дидактичні та ділові ігри, інтерактивні семінари та семінари по типу телевізійних передач.

Диференційована групова навчальна діяльність. Кожна група отримує завдання, різні для всіх груп, але необхідні для досягнення єдиної навчально-виховної мети. Виконання завдань у групах потребує розподілу етапів роботи між її членами, проявів взаємодопомоги та взаємоконтроль. Якщо після цього відбувається обговорення результатів роботи кожної групи, а гетерогенні групи виконували різні завдання, які охоплювали весь матеріал теми, то студенти мають змогу за відносно стислий час ознайомитися зі змістом значної кількості навчальних завдань. Таке обговорення результатів роботи кожної групи перетворює диференційовану групову навчальну діяльність у колективну навчальну діяльність.

Організація групової навчальної діяльності на робочих семінарах та нетрадиційних заняттях позначається на їхній структурі (табл. 1).

Перейдемо до розгляду конкретних прикладів.

На етапі вивчення нового навчального матеріалу навчальна діяльність студентів проходить у групах гетерогенного складу, а в самій структурі семінарського заняття виділяємо три частини: коректуючу, навчаючу, контролюючу. У коректуючій частині консультанти проводять усне опитування та оцінювання відповідей кожного члена групи (наприклад, модуль 1, тема «Предмет педагогіки»).

Таблиця 1

Структура семінарських та нетрадиційних занять

Етап навчального процесу	Форма заняття	Тривалість групової роботи
Вивчення нового матеріалу	Триелементний семінар: а) коректуюча частина (усна перевірка знань студентів консультантом);	до 30 хв
	б) навчаюча частина (виконання групового завдання);	30–35 хв
	в) контролююча частина (оцінювання знань)	15-20 хв
Закріплення і розширення знань	Двоелементний семінар: а) навчаюча частина (виконання групових диференційованих завдань);	50–60 хв
	б) контролююча частина (перевірка знань студентів або у формі самостійної роботи, або у формі звіту групи перед аудиторією).	20–30 хв
Систематизація й узагальнення знань учнів	Триелементний семінар: а) коригуюча частина (перевірка консультантом знань студентів);	до 20 хв
	б) навчаюча частина (виконання гомогенними групами диференційованих завдань);	до 40 хв
	в) контролююча частина.	до 20 хв

Групова навчальна діяльність на етапі закріплення і розширення знань за експериментальною методикою також здійснюється у групах гетерогенного складу. Проте, на відміну від попереднього розглянутого етапу вивчення нового навчального матеріалу, на даному етапі групи одержують диференційовані завдання. На такому занятті ми використовували двохелементний семінар, що складався з навчаючої та контролюючої частини. Коректуюча частина у семінарі відсутня, оскільки студенти вже не перший семінар вивчають дану тему і на попередньому семінарському занятті відбувалась усна перевірка знань (наприклад, модуль 1, тема «Система педагогічних наук»).

На етапі узагальнення і систематизації знань експериментальну перевірку проходила групова навчальна діяльність студентів у складі гетерогенних та гомогенних груп

(наприклад, модуль 1, тема «Педагогічний процес»). Для всіх розглянутих до цього прикладів спільним є те, що завдання повідомлялися студентам безпосередньо на занятті.

У ході експерименту ми організували також групову навчальну діяльність студентів на нетрадиційних семінарах (ділова гра, конференція, залік). Для таких занять студенти одержували завдання завчасно, готували його в позаурочний час, а на занятті звітувались про виконання. На нетрадиційних заняттях формувалися групи гомогенного те гетерогенного складу.

Результати дослідження дозволили з'ясувати, що студенти зацікавлено відносяться до проведення семінарських занять з груповою роботою, на всіх етапах заняття є активними учасниками навчального процесу, значно підвищується рівень їх навчальних досягнень, мотивація учіння, а головне – формуються професійні знання, уміння і навички студентів, що забезпечують випускнику високий професійний статус, рейтингову позицію на відповідному галузевому ринку праці (система освіти України) і стійкий попит на його послуги.

Література:

1. Вовк Л.П. Педагогічна традиція в системі освітніх інновацій / Л.П. Вовк // Пульсар. 2000. – Т. 9. – С. 45-47.
2. Кушнірук С.А. Конкурентоспроможність майбутніх учителів як показник якості вузівської підготовки / С.А. Кушнірук // Історико-педагогічні студії: Науковий часопис. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – Вип. 5. – С. 150–155.
3. Кушнірук С.А. Педагогіка. Курс лекцій / С.А. Кушнірук. – К. : НПУ, 2011. – 472 с.
4. Кушнірук С.А. Розвиток пізнавальної активності студентів на семінарських заняттях з педагогіки / С.А. Кушнірук // Наукові записки: зб. наук. статей. – К. : НПУ, 2002, Вип. XLVII.
5. Петько Л.В. Професійно орієнтовані технології навчання ІМ як засіб формування професійно орієнтованого іншомовного навчального середовища в умовах університету / Л.В. Петько // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент: зб. наук. пр. – Київ : ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2015. – Вип. 18. – С. 179–188. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/8391>
6. Петько Л.В. Особистість. Соціум. Навчальне середовище / Л.В. Петько // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди». Педагогіка. Психологія. Філософія : зб. наук. пр. – Переяслав-Хмельницький, 2014. – Вип. 35. – С. 101–109. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7918>
7. Чередов И.М. Формы учебной работы в средней школе: Книга для учителя. - М. : Просвещение, 1988. – 157 с.
8. Ярошенко О.Г. Групова навчальна діяльність школярів : навч. посіб. / О.Г. Ярошенко, С.А. Кушнірук. – К. : УДПУ, 1997. – 90 с.
9. Pet'ko Lyudmila. The "Case Study" Method as Means of Formation of a Professionally Oriented Foreign Language Teaching Environment in University Conditions / Lyudmila Pet'ko // Intellectual Archive. – 2015. – Volume 4. – No. 4 (July). Series "Education & Pedagogy". – Toronto : Shiny Word Corp. – PP. 48–65. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7974>
10. Pet'ko Lyudmila. Teaching methods and the formation of professionally oriented foreign language learning environment in conditions of university / Lyudmila Pet'ko / Intellectual Archive. – 2016. – Volume 5. – No. 4 (July/August). – Toronto : Shiny Word Corp., Canada. – PP. 73–87. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/11084>